

ЗБОРНИК ЗАКОНА И УРЕДАБА ИЗДАНИХ У КЊАЖЕСТВУ СРБИЈИ У 1873/4 ГОДИНИ, КЊИГА XXVI

Садржај

1. Закон о ковању српске сребрне монете
2. Измене и допуне у закону о гимназијама од 16. септембра 1863. године
3. Измена § 24. закона о устројству велике школе од 24. септембра 1863. године
4. Решење којим се укида закон од 19. октобра 1870. године
5. Измена 4. тачке § 471. закона о поступку судском у грађанским парницама
6. Закон о мерама
7. Решење о укидању телесне казне
8. Измене и допуне у закону о великој школи од 24. септембра 1863. године
9. Измена § 20. закона од 11. септембра 1863. године и измена закона од 1. октобра 1871. године
10. Измене и допуне у закону учитељске школе од 5. октобра 1870. године
11. Измене и допуне у закону о богословији од 27. септембра 1863. године
12. Измена § 330. закона о поступку судском у кривичним делима који је § измењен законом од 25. октобра 1872. године
13. Решење да се уштеде у буџету на издржање апсеника употребе за образовање фонда за апсанске заводе
14. Решење да српско лекарско друштво бесплатно штампа у државној печатњи свој орган „Срп. лек. архив”
15. Измене и допуне у закону о устројству реалке од 9. јуна 1865. године
16. Закон о потпомагању индуст. предузећа
17. Измена неких чланова у закону о окружним штедијоницама од 21. октобра 1870. године
18. Закон о заложницама управе фондова
19. Измена новчане тарифе пореског течаја од 1. априла 1866. године
20. Измена § 15. закона о устројству војеног министарства

21. Упутство за извршивање закона од 24. децембра 1873. године односно тога шта се земљеделцу за извршење пресуде у попис узети не може
22. Измена § 1. закона о фуражи од 1. новембра 1865. године
23. Измене и допуне законика о поступку судском у кривичним делима (у додатку)

ЗБОРНИК ЗАКОНА И УРЕДАБА

ИЗДАНИХ

У КЊАЖЕСТВУ СРБИЈИ

У 187 $\frac{3}{4}$ ГОДИНЕ

XXVI.

~~32805~~
38815

У БЕОГРАДУ,

У ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ

1874.

ЗБОРНИК
ЗАКОНА И УРЕДАВА

У КРАЈЕВУ СРБИЈИ

1878

XXVI

У БЕОГРАДУ

У КРАЈЕВУ СРБИЈИ

1878

САДРЖАЈ.

XXVI-те ЧЕСТИ ЗБОРНИКА ЗАКОНА И УРЕДАВА.

Број	Година, месец и дан	ПРЕДМЕТ	Страна
1878			
1	Новемб. 30	Закон о новању српске сребрне монете.	1
2	Децемб. 12	Измене и допуне у закону о гимназијама од 16. Септембра 1863. год.	7
3	" 12	Измена § 24. закона о устројству велике школе од 24. Септембра 1863. год.	11
4	" 12	Решење којим се укида закон од 19. Октобра 1870. год.	12
5	" 24	Измена 4. тачке § 471. закона о поступку судском у грађанским парницама.	14
6	" 1	Закон о мерама.	17
7	" 11	Решење о укидању телесне казне.	37
8	" 20	Измене и допуне у закону о великој школи од 24. Септембра 1863. год.	39
9	" 30	Измена § 20. закона од 11. Септембра 1863 и измена закона од 1. Октобра 1871. год.	44
10	" 3	Измене и допуне у закону учитељске школе од 5. Октобра 1873. год.	46
11	" 3	Измене и допуне у закону о богословији од 27. Септембра 1863. године.	48
12	" 31	Измена § 330. закона о поступку судском у кривичним делима који је § измењен законом од 25. Октобра 1872. год.	50

Број	Година, месец и дан	ПРЕДМЕТ	Страна
	1873		
13	Децемб. 31	Решење да се уштеде у буџету на издржање апсентика употребе за образовање фонда за апсентске заводе.	53
14	" 3	Решење да српско лекарско друштво бесплатно штампа у државној печатњи свој орган „Срп. лек. архив“.	55
15	" 3	Измене и допуне у закону о устројству реалке од 9. Јуна 1865. год.	56
16	" 31	Закон о потпомагању индуст. предузећа.	60
	1874		
17	Јануара 16	Измена неких чланова у закону о окружним штедионицама од 21. Октобра 1870. год.	64
18	" 15	Закон о заложницама.	
	1873		
19	Децемб. 28	Измена повчане тарифе пореског течаја од 1. Априла 1866. год.	75
20	" 12	Измена § 15. закона о устројству војног министарства.	77
	1874		
21	Фебруара 4	Упутство за извршавање закона од 24. Децембра 1873. односно тога шта се земљеделцу за извршење пресуде у попис узети не може.	79
	1873		
22	Децемб. 12	Измена § 1. закона о фуражи од 1. Новембра 1865. год.	90
	1872		
23	Октобра 25	Измене и допуне закона о поступку судском у кривичним делима (у додатку).	97

МИЛАМ М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН

О ковању српске сребрне монете.

Члан 1.

Србија прима за своју сребрну монету начела и одредбе новчане конвенције, која је 23. Децембра 1865. године у Паризу закључена међу Француском, Белгијом, Италијом и Швајцарском, и којој су конвенцији приступиле Грчка 1. Јануара 1869 и Румунија 14. Априла 1867 године.

Члан 2.

Основна јединица Српске сребрне монетне системе јесте динар.

Његова је вредност 100 пара (садашњег пореског течаја).

Његова финоћа, његова тежина и размере (димензије) његове оне су исте, које има франак у држава напред споменутих.

Члан 3.

Влада се књажеска овлашћује да за сада искује ове сребрне монете и у оволикој количини:

Два милиона комада динарских полутака или комада од 50 пара (пореских).

Три милиона комада од 1 динара или 100 пара (пореских).

Један милион комада од 2 динара или 200 пара (пореских).

Члан 4.

Метална смеша од које ће се у члану 3-ћем споменути новци ковати ваља да има на 1000 делова 835 делова чистог сребра и 165 делова бабра.

Од ове овде прописане финоће може се одступити највише с 3‰ на ниже и на више.

Члан 5.

Тежина Српских сребрних новаца ваља да буде ова:

1. Полутак динарски или 50 пара (пореских) 2½ грама.

2. Динар 5 грамова.

3. Дуили динар или комад од 2 динара 10 грамова.

Од ове овде прописане тежине може се одступити и то:

У комаду од 1 или 2 динара највише до 5‰, а у полутака динарских највише до 7‰.

Члан 6.

Пречник ових новаца одређује се да буде овако:

1. Полутацима динарским 18 милиметара;
2. Динарима 23 милиметара.
3. Дуилим динарима 27 милиметара.

Члан 7.

На овим новцима ваља да стоји:

1. у полутака динарских:

На једној страни (аверсу) лик Кнежев с надписом у наоколо: „Милан М. Обреновић IV. Књаз Српски;“

На другој страни (реверсу) „50“ а испод овога „пара“ окружено венцем од лаворова и растова листа и са затвореном круном горе на саставу а годином доле у венцу.

2. у комада од 1 целог динара.

На једној страни (аверсу) лик Кнежев с надписом около „Милан М. Обреновић IV. Књаз Српски“;

На другој страни надпис горе: „1“ а испод тога „динар“ окружен венцем од лаворова и растова листа са затвореном круном на саставу а годином доле у венцу испод речи динар.

3. у комада од 2. динара.

На једној страни лик Кнежев с натписом у околџ: „Милап М. Обреновић IV. Књаз Српски;“

На другој страни натпис „2“, испод тога „динара“ с годином испод ове речи, с круном затвореном изнад ње, а све у венцу од лаворова и растова листа.

Члан 8.

Министар финансије овлашћује се да поступним побијањем тарифске вредности странске ситне сребрне монете, које сада у Србији оптичу, ове из течаја истисне.

Штета, која се покаже овим побијањем на монетама, које се у касама државним затеку, има се завести у расход државни.

С друге стране, принос, који продаја стране монете у касама државним затекавше се, донесе, има се у ванредни приход државни увести.

Министар финансије определиће рок после којег се ситне сребрне монете, које сада оптичу, неће више на државним касама примати.

Члан 9.

Вредност по којој ће странске крупне сребрне и златне монете у Србији оптицати, определиће се тарифом, која ће се нарочитим законом издати.

Члан 10.

Сав исковани сребрни новац српски има се увести у ванредни приход државни оне рачунске године, у којој се прими.

Члан 11.

Сви издатци око ковања ове монете без разлике, увешће се у ванредни расход државни у рачунској години, у којој се учине.

Члан 12.

За ковање у члану 2-гом изложене количине Српске сребрне монете по напред означеним одредбама, влада Кнежеска може закључити уговор с каквим предузимачем односно с ковницом. Но сви трошкови око предходних послова око ковања, пребројавања, паковања и преноса до у Београд, немогу превазићи цену од 2%.

По свршетку овога посла дужан је министар финансије поднети скупштини тачан рачун о свима овим трошковима.

Члан 13.

У првој рачунској години која дође пошто се половина Српског сребрног новца у касу државну прими, рачување на порески и чаршијски течај на државним касама престаје, и све државно рачуноводство удесиће се на динаре као једини законити течај у Србији.

За трговачки и у опште за приватни саобраћај оставља се да се још три године после извршења ове измене у државном рачуноводству може рачунати и по староме чаршијском течају; но по свршетку треће године све трговачке књиге имаће се такође водити у динарском течају.

Члан 14.

За олакшицу рачуна и за регулисање како се вредности из старог течаја (пореског или чаршијског) имају преобраћати у нов динарски течај издаће се нарочитим законом таблица, по којој ће се прорачунавати сви рачуни, обвезнице, менице, бонови, полице, уговори, ефекти и т. д. који су по староме течају издати.

Члан 15.

Закон овај важи од дана кад га Књаз подпише.

Препоручујемо нашем министру финансије да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо да по њему поступају а свима и свакоме да му се поковавају.

30 Новембра 1873 год.

у Крагујевцу.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државни печат
црнар државног печата
министар правде,*

Б. Д. Ценић с. р.

*Заступник министра просвете
и црквених дела
Министар финансије*

Чедомиљ Мијатовић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ОДОБРИЛИ И ОДОБРАВАМО:

Измене и допуне у закону о гимназијама од 16. септембра 1863.

§. 2.

У првој алинеји да се место шест стави седам, и по томе да се изоставе речи: „а свака година дели се на два течаја.“

§. 16.

Место друге тачке да се стави: „При уписивању у гимназију, ученици морају положити пријемни испит из српскога језика, српске историје, земљописа и рачуна према наставном плану основних школа.

Ближа наређења о пријемном испиту прописује министар просвете и црквених дела.“

§. 17.

Да се дода: „Исто се тако може полагати испит зрелости, кад се уведе.

Из појединих разреда може се полагати у једној години испит само из једнога разреда.

§. 18.

„Место „првог школског месеца“, да се стави: „до краја Августа.“

§. 20.

Да §. 20. овако гласи:

Ученици прелазе у старије разреде на овај начин. Сваки наставник дужан је у течају два месеца испитати сваког ученика бар један пут и дати му оцену. Ова се оцена на свршетку другог месеца заводи у протокол белешака. На крају школске године за сваки предмет посебице сабирају се поменуте двомесечне белешке у једно и деле се бројем добивених белешака. Са добијеним отуда резултатом сабира се испитна белешка и тај се збир дели са два. Резултат, који се отуда добије, решава о преласку ученика у старији разред. Кома у том општем резултату из појединих предмета изађе из једног или из два од обавезних предмета оцена *слаб*, тај ће моћи прећи у старији разред, ако из тих предмета при поновљеном испиту добије оцену *врло добар* или *одличан*. Кома пак у том последњем резултату изађе из једног само од обавезних предмета оцена *рђав*,

томе се дозвољава, да понови испит само онда, ако из осталих предмета има у општем последњем резултату оцену *врло добар* или *одличан*. У оба последња случаја понавља разред. — Разред се може поновити само једанпут. Што се тиче оцене предмета краснописа и цртања, овлашћује се министар просвете и црквених дела, да о томе може издати особену наредбу.

§. 25.

Место речи „у другој половини Јануара“, да се стави: „у месецу Јуну.“

На крају да се дода:

Покрај тога свршени гимназисти морају полагати општи испит или испит зрелости. Ко не положи испит зрелости не може прећи у велику школу као редован ђак. Правила о полагању тога испита прописаће министар просвете и црквених дела.

Прелазно наређење:

Седми разред учити и испит зрелости полагати биће дужни ученици, који се налазе у V. разреду, кад ова измена у живот ступи.

Препоручујемо нашем заступнику министра просвете и црквених дела, министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се ње-

говом стара, властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

12. Децембра, 1873.

у Крагујевцу.

(М. П.) **М. М. ОБРЕНОВИЋ** с. р.

*Видно и ставно државни печат
чувар државног печата
министар правде,
В. Д. Ценић с. р.*

*Заступник министра просвете
и црквених дела
Министар финансије
Чедомиљ Мијатовић с. р.*

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Да §. 24 закона о устројству велике школе
од 24. Септембра 1863 год. (Збор. XVI. стр.
817.) гласи овако:

„Ректора велике школе бира из редовних
професора академијски савет на годину дана.“

Препоручујемо нашем заступнику министра
просвете и црквених дела, министру финансије
да овај закон обнародује и о извршењу се
његовом стара, властима пак заповедамо да
по њему поступају а свима и свакоме да му
се покоравају.

12. Децембра 1873 год.

у Крагујевцу.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државни печат
чувар државног печата
министар правде,
В. Д. Ценић с. р.*

*Заступник министра просвете
и црквених дела
Министар финансије
Чедомиљ Мијатовић с. р.*

МИЛАМ М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

„Звање библиотекара и чувара народног музеја, као што и јесте по буџету експчано с платом оном, коју имају професори велике школе, има и периодично повишење плате онако, како је то законом за периодичне повишице професора велике школе наређено.“

„Звање помоћника народне библиотеке изједначује се платом и периодичким повишењима са платом и периодичким повишицама професора гимназија“.

Овим се увида закон од 19. Октобра 1870. (Збор. XXIII. стр. 96).

Препоручујемо нашем заступнику министра просвете и црквених дела, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; вла-

стима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

12. Децембра 1873. год.
у Крагујевцу.

М. М. ОБРЕНОВИЋ С. Р.

Видео и ставио државни печат
чувар државног печата
министар правде
Б. Д. Ценић с. р.

Заступник министра просвете
и црквених дела
министар финансије
Чедомиљ Мијатовић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШУЈЕМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА, И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Тачка под 4 §-а 471 закона о поступку
судском у грађанским парницама замењује се
овако:

4. Рубоделцу најнужнији алат.

4. а, земљеделцу један плуг, једна кола,
два вола или тегмећа коња, мотика, секира,
будак, коса и толико хране, колико је за њега,
породицу и стоку потребно до нове ране. По-
ред тога на сваку пореску главу, била она од
данка ослобођена или не, ако јој је само гла-
вно занимање земљеделство, живела она у селу
или вароши, пет дана земље, рачунећи дан на
1600 квадр. хв., била земља чиста, под гором
воћем или виноградом, заједно са необратим
њеним плодом.

Исто тако и кућа са зградама и плацем
до једног дана орања.

Имање овде побројано не може ни сам
земљеделац продати или ма којим начином
отуђити.

Но ако би се земљеделац у нужди налазио
због каквог елементарног случаја, као што су:
поплава, пожар, или неродица, или ако би му
стока угинула, или би му потребовало новаца
да семе за усев купи и т. п., он се може за-
дужити, али само код јавних каса, но и у овом
случају не може задужити два дана земље и
кућу с плацем.

Ако би земљеделац више од пет плугова
земље имао, остаје њему да одреди која ће
му се земља продати.

Ограничење ово не односи се на тражења
учињена до 1. Јануара 1874 године било да
су иста тражења интабулисана или не; и за
то за њих вреди досадањи закон.

Но поверљивци, који немају никакове ис-
праве, или немају исправе влашћу потврђене о
својим тражењима, дужни су до 1. Априла 1874
год. ова тражења код власти пријавити ради
одостоверења датума, иначе и на њих се од-
носи ова замена.

Одостоверења за тражења до 250 гр. пор.
могу чинити и општински судови.

Замена ова не мења ниуколико наређења
закона од 4. Децембра 1867 год. (збор. XX,
стр. 37.) односно продаје ових добара у тамо
изложеним случајима; нити се она односи на

случај кад се имају да наплате државни и општински трошкови.

Замена ова ступа у живот 1. Јануара 1874 године.

Препоручујемо нашим министрима: правде, унутрашњих дела и финансије, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају, властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

24. Децембра 1873. г.

у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Види и ставио државни печат,
чувар државног печата
министар правде*

В. Д. Ценић.

Министар правде

В. Д. Ценић.

Министар финансије

Ч. Мијатовић.

Министар унутраш. дела

А. Чумић

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ ВРЛОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН

О МЕРАМА.

Општа наређења.

Члан 1.

Основа је систему мера у Србији метар, који је десет милионити део једне четвртине земљиног меридијана. Прамера је овог метра, метар од платине на температури, кад се лед топи, који се метар чува у државној архиви у Паризу.

Основна јединица мера за дужине јесте Метар; из ове се мере изводе основне јединице мера за површине и запремине.

Основна јединица мера за тежине јесте Грам, а то је тежина Кубног Сантиметра воде у безваздушном простору и на температури + 4 стотичног термометра.

Множине и делови основних јединица појединих родова мера праве се по десетичном закону

Члан. 2.

Законе су мере ове.

А. Мере за дужину.

Основна јединица: Метар.

Множине: Декаметар то јест десет метара

Ектометар то јест сто метара

Километар то јест хиљаду метара

Миријаметар или миља то јест десет хиљада метара

Делови: Десиметар то јест десети део метра

Сантиметар то јест стоти део метра

Милиметар то јест хиљадити део метра

В. Мере за површину.

а. Опште: Квадрати мера за дужине.

б. Особите (пољске мере).

Основна јединица Ар, то јест простор од сто квадратних метара или квадрат са страном од десет метара.

Множине: Ектар то јест простор од сто ара или квадрат са страном од сто метара.

Делови: Сантиар то јест стоти део ара или квадратни метар.

В. Мере за запремину.

а. Опште: Кубови мера за дужине.

б. Особите (мере за течности):

Основна јединица: Литар то јест куб или једна четвртаста шупљина, којој је свака страна један десиметар

Множине: Декалитар т. ј. десет литара

Ектолитар т. ј. сто литара.

Делови: Десилитар то јест десети део литра.

Санлитар то јест стоти део литра

Г. Мере за тежине.

Основна јединица: Грам.

Множине: Декаграм то јест десет грамова

Ектограм то јест сто грамова

Килограм то јест хиљаду грамова

Миријаграм или десет килограма
т. ј. десет хиљада грамова.

Сто килограма или нов товар т. ј.
сто хиљада грамова.

Делови: Десиграм т. ј. десети део грама

Сантиграм т. ј. стоти део грама

Милиграм т. ј. хиљадити део грама

Члан 3.

О превођењу старих мера у нове и обратно.

а. Мере за дужине:

1. Хват (бечки) има 1 Метар има 0·5272916
1·896484 метра. хвата.

1. Стопа (шух бечки) 1 Метар има 3 стопе 1
има 0·316081 метра. палац и 11·5799424
линије.

1. Риф (бечки) има 1 Метар има 1·286077
0·777558 метра рифа.
1. Аршин (бечки) има 1 Метар има 1·501502
0·666 метра. — аршина.

б. Мере за површине:

1. Дан орања или ланац има 5754·6420
квadratног метра, или 5754 квадратна ме-
тра, 64 квадратна десиметра и 20 квадрат-
них сантиметара.

в. Мере за течности:

1. Аков (бечки) око 1. Ектолитар има
43³/₄ оке има 0·56589 1·767129 акова.
ектолитра, или 56 ли-
тара, 5 десилитара, и
8⁹/₁₀ сантлитра.

г. Мере за тежине:

1. Стари товар има 128 килограма.	1. Нов товар има 78 ока и 50 драма старих.
1. Ока стара има 1·280 килограма	1. Килограм има 0·78125 оке или 312 ¹ / ₂ драма.
1. Драма има 3·2 грама	1. Грам има 0·3125 драма.
1. Фунта (Ћумручка) има 0·500 килограма	1. Килограм има 2 фунте Ћумручке.
1. Фунта (бечка) има 0·56006 килограма.	1. Килограм има 1·785523 фунте бечке.

Члан 4.

Од дана, кад овај закон у живот ступи, неће бити допуштено употребљавати друге мере у јавном саобраћају осим мера законом овим прописаних.

Од овог се прописа изузимају:

а, талије, писмене и справе, уговори итд. закључени пре него што овај закон у живот ступи, и погодбе за уништење ма каквог уговора;

б, протоколи, уговори, исправе и сви писмени састави у колико се односе на заграничну трговину, па би се у њима помињале мере, које у страним земљама постоје.

Члан 5.

Кад овај закон у живот ступи, сваки продавац, који се у својој радњи мерама служи, мора имати за своју радњу нуждан прибор мерила, тегова и справа за мерење — вага — наредбом о њиховом облику и саставу прописаних и контролним жигом снабдених. Њему се оставља у колико законом и наредбама није другчије наређено, да према природи своје радње одреди сам потребан му прибор мерила, тегова и справа за мерење. Но што се тегова и мерила за течности посебице тиче, продавац мора имати све међу чланове побројане у наредби о облику и саставу мерила и тегова.

Осим тога нарочито апотекари и у опште лица, којима је дозвољено лекове продавати, морају имати цео низ законих тегова почевши од 500 грама па до 1 милиграма, међу којима тегови од 100, 10 и 2 грама, од 10 и 2 сантиграма морају се дуго налазити.

Тегови од 500 грама па ниже до половине грама морају бити сви од жутог бакра, а они од половине па ниже од сребра или платине. Облик тих тегова одредиће се доцније у наредби о облику и саставу мерила и тегова. Поменути лица морају још имати бар две равностране веси, једне за мерење множине грама и осетљиве на један десиграм, друге за мерење делова грама и осетљиве на један милиграм.

Члан 6.

Са ступањем овог закона у живот, зејтин и олај само ће се по тежини мерити, остале течности могу се продавати и по тежини и по запремини.

Жита, варива и остали пољски плодови мериће се такође само по тежини.

Дрва, која су се продавала на квадратне хватове, продаваће се на квадратне метрове.

Камен ће се слагати у гомиле од једног или више кубних метара.

Од наредбе овог члана тачке прве и друге изузети су страни артикли трговине, кад се

продају у ориџиналним увезима, стаклима, бурадма итд.

Члан 7.

Почевши од истог дана забрањено ће бити:

а. Мерити неједноставним метром ткане материје и у опште артикле, који се на дужину мере и лако се савијају.

При продајама истих *а* и других еспана мериће се увек целим метром, чим продавана количина изнесе један или више метара.

б. Служити се гвозденим теговима за мерење новаца, злата, сребра, и осталих скупоцених ствари.

Члан 8.

Као прамере првог реда служиће метар и заиграм, које ће влада од материјала, који се килоајудеснији призна, дати начинити, и које ће особеном наредбом извршне власти постављена комисија са метром и килограмом у државној архиви у Паризу сравнити и њихову вредност наспрам ових одредити. Тако нађена дужина (метра) и тежина (килограма) прамера обзнаниће се у наредбама, које се издаду за извршење овог закона.

Ове прамере, метар и килограм, чуваће се у министарству финансије у затвору под два кључа, од којих ће један кључ чувати мини-

стар финансије, а други председник државног савета.

Члан 9.

По тачним копијама ових прамера, то јест по прамерама другог реда, које ће се чувати у министарству финансије, правиће се и повремено са њима срањивати прамере трећег реда, које ће се дати органима државне власти одређеним да мерила, тегове и справе за мерење званично прегледају и жигошу.

О контролисању мера и органима државне власти, који тај посао врше.

Члан 10.

На сва мерила, тегове и справе за мерење има се ударати, пре но што се на продају изнесу или у саобраћај пусте, званичан жиг, ако се по учињеноме прегледу нађе, да су према закону и особеним наредбама тачни.

Ближа наређења о облику и саставу мерила, тегова и справа за мерење као и о границама тачности, које исте не смеју прекорачити, одредиће се доцнијим наредбама, које се буду издаде за извршење овог закона.

Члан 11.

На преглед могу се пустити и жигосати само мерила и тегови, који мерама у 2-гом

члану или њиним половинама и двојинама одговарају.

Члан 12.

Стакла, чаше и у опште судови, с којима се у кафанама, пивницама, крчмама итд. пиће крчми, не подлеже жигосању, али су продавци дужни на истима означити једном цртом, докле се иста имају напунити, па да мера буде тачна.

Продавци су за тачно означање одговорни и дужни су на захтевање гостију уверити их о тачном означању запремине помоћу законих мерила, које они — продавци — увек у свом локалу морају на угледу имати.

Члан 13.

На мерилима и теговима, који су на званични преглед донешени, на продају изложени или се у саобраћају налазе, мора читко и јасно бити назначено име, које им је дато у систематичној номенклатури (називу), као и име или знак фабриканта или продавца.

Справе за мерење морају такође имати име или знак фабриканта или продавца.

Тегови од једног грама па на ниже не морају имати име или знак фабриканта или продавца.

Знаци појединих фабриканата и продаваца у подручју сваке контролне власти морају се

између себе јасно разликовати. Фабриканти и продавци, који те знаке место свог имена, где је прописано, међу, дужни су од истих знакова дати по једну копију дотичном контролору мера.

Члан 14.

Кантари и у опште све справе за мерење, које су у саобраћају биле, пре него ли што овај закон у живот ступи, на су удешене или се удесе по метарском систему, биће такође прегледане и жигосане, ако прописима закона и наредба одговарају.

Но оне неморају имати име или знак мајстора или продавца.

Члан 15.

Мерила, тегови и справе за мерење подлеже и повременом прегледању и жигосању од стране контролне власти. Време, после кога ће се повремено прегледање и жигосање увек предузимати, одредиће се доцнијим наредбама извршне власти.

Жиг за свако повремено прегледање мора се разликовати од жигова свих пређашњих прегледа.

Од овог су прегледа изузета стаклена, земљана и гвоздена глеђансана мерила за течности, тегови почевши од два грама па на ниже.

Члан 16.

Бурад, у којима се пиће и остале течности продају, не подлеже ни првом ни повременом прегледању и жигосању од стране контролне власти, осим случаја, кад то сама власт нареди, или је ко позове. Али су за то они, који продају по запремини, дужни и то на своју одговорност означити на бурадма њихову запремину у мерама законом овим прописаним и уз то додати своје име или знак, којим се место имена обично служе.

Од овога се изузимљу бурад са еспаном непосредно из страних земаља долазећа.

Крајња граница тачности, коју нова и у саобраћају налазећа се бурад не смеју прекорачити, одредиће се доцније наредбом извршне власти.

Ако би надлежна власт на основу жалбе, или иначе, наша за нужно испитати, да ли је запремина буради тачно означена, а и у другим приликама, где је ближе испитивање предмета нужно, она ће за тај посао одредити вешто лице, које ће по учињеном испиту своју вештачку оцену дати. Ако оптужени са истом оценом nebude задовољан има право искати да контролор округа, где је иступ учињен, вештачки преглед изврши. Против оцене контро-

лорове, ако је према закону извршена, оптужени се не може жалити.

Члан 17.

Прамере 3-ћег реда срањиваће главни контролор најмање сваке 4-те године са прамерама 2-гог реда у присуству месне комисије, коју министар финансије одреди.

Прамере 2-гог реда срањиваће бар сваке 10-те године са прамерама 1-вог реда једна комисија министром финансије за то постављена у присуству министра финансије и председника државног савета.

Члан 18.

Ради првог прегледа морају се мерила, тегови и справе за мерење донети у канцеларију контролора мера. Само кад је препос тих ствари скопчан са тешкоћама и трошковима моћиће лице, које израђује или продаје мерила, тегове и справе за мерење, позвати контролора, да их овај на месту прегледа и жигуше. У том ће случају дотично лице платити дневно у државну касу по 12 гр. пореских. А за путовање пак изван места становања контролора плаћаће дотично лице поред 12 гр. пореских у државну касу, контролору још путни трошак по закону као полицајним чиновницима и даће му подвоз.

Члан 19.

На исти начин плаћаће контролору путни трошак и дати му подвоз и онај, чија се бурад нађу са погрешно означеном запремином, па контролор или од власти или од приватнога лица преко власти буде позван, да учини преглед.

Нађе ли контролор, да запремина није погрешно означена, онда му плаћа све трошкове онај, који је дао повода том прегледу.

Члан 20.

Мерила, тегови и справе за мерење морају на први преглед бити донешени у таквом степењу израде, да контролор на њих без икаквог даљег посла осим самог прегледа може као на уредне званичан жиг ударити. У противном случају контролор их неће примити, али ималац има право захтевати од контролора, да овај на исте удари жиг одређен за неуредне мере и да се против поступка контролоровог жали вишој власти, ако налази, да је поступком контролоровим оштећен.

Ако су ови предмети такве природе, да се на њих не може жиг за неуредне мере ударити, имаоцу се оставља, да их може општинској власти на чување предати, док се његова жалба нерасмотри.

Ако имацац на преглед непримљених мерила, тегова и справа за мерење тако непо-
ступни, нема места његовој жалби против поступка
контролоровог.

Члан 21.

Сва у саобраћају налазећа се мерила, те-
гове и справа за мерење дужни су имаоци ради
повременог прегледа донети у општинску кућу
или други влашћу одређени локал, у дане и
часове, које општинска власт закаже.

Члан 22.

За први и повремени преглед и жигосање
плаћаће се по тарифи, који се буде за то издала.

Али ако при повременом прегледу имаоци
тегова буду захтевали, да им контролор исте
дотера, он ће бити дужан да то учини, а имао-
ци ће му за труд и утрошени материјал та-
кође платити по тарифи, која се буде издала.

Ако би мерила на повремени преглед до-
нешена изискивала оправке, контролор ће их
просто одбацити.

Члан 23.

Са неуредним мерилима и теговима посту-
паће се у осталом онако, како је за први пре-
глед у члану 20. наређено.

Члан. 24.

Као највиши технички орган у питањима
мера биће главни контролор, који ће стојати
под министром финансије. Круг његове радње
одредиће министар финансије путем наредбе.

Члан 25.

Посао прегледања и жигосања мерила, те-
гова и справа за мерење вршиће један од по-
стојећих званичника дотичног округа а по по-
треби и среза, кога за то одреди министар
финансије.

Он ће за тај посао бити снабдевен са нуж-
ним прибором прачера 3-ћег реда, са дупли-
катима неких од њих као и осталим потребним
справама.

О н а д з о р у.

Члан 26.

Власти, које врше месну полицајну службу
у општинама, водиће надзор над мерама и истра-
живаће истуне противу закона и наредба о
мерама. Казивање заклетих органа ове над-
зорне власти вреди као пун доказ, док се про-
тивно недоказе.

Сва места, где се на меру продаје и купује,
подлеже визитацији органа надзорне власти за
сво време, док су иста публици отворена. Осим

тога подлеже истој визитацији и она места, која истој цели служе, али која публици нису отворена.

Лица, која воде надзор добијају од досуђене казне трећину, у оном случају где су они сами иступ пронашли, а остало иде у општинску касу.

Упутства о вођењу надзора и истраживања преступа, досуђивања казне итд. одредиће се доцније особеном наредбом министра финансије.

О к а з н а м а.

Члан 27.

За иступе против закона о мерама казниће се:

А. Са 20 до 30 талира.

Мајстори и продавци, који изнесу на продају или пусте у саобраћај мерила, тегове и справе за мерење, а нису испунили наређења чл. 10. овог закона.

В. Са 5 до 20 талира.

1. Они, у којих се нађу лажна мерила, тегови и справе за мерење поред казна одређених казним закоником за оне, који се тим лажним мерама служе.

2. Они, који се успротиве визитацији органа

надзорне власти одређених, да истражују и достављају иступе по предмету мера.

В. Са 2 до 15 талира:

1. Онај, који се служи старим справама за мерење и старим мерама, које нису удешене по тамерском систему;

2. Онај, који учини иступ против одредбе члана 11 овог закона;

3. Мајстор или продавац, који уместо имена меће, где је прописано, знаке, од којих није дао претходно копију дотичном контролору мера.

Г. Са 1 до 10 талира Казниће се:

1. Онај, који се у јавноме саобраћају службе мерилима, теговима, бурадима, и справама за мерење, на којима нема прописаних знакова, па ма она небила лажна.

2. Они, који преступе против чланова 5, 6, 7, и 12. овог закона.

Члан 28.

Наређења односно поврата против прописа овог закона вреде она, која су поменута у § 324 казненог законика.

Члан 29.

Ако се досуђена казна нема одкуд наплатити, замениће се затвором у размери одређеној § 316 § казненог законика

Члан 30.

Осим тога узаптиће се и уништиће се мерила, тегови и справе за мерење у члану 27 под Б. М 1., а тако исто и мерила и тегови поменути под В. М 1. истог члана.

Мерила, тегови и справе за мерење у којих је једина мана, што немају прописаних знакова, просто ће се узаптити и имаоцу, пошто досуђењу казну издржи (члан 27 М 1. под Г.) жигосана повратити.

Исто ће се тако и бурад (види чл. 16) на којим запремина није на прописани начин означена, као и судови, из којих се у пивницама, механима итд. пиће крчми, ако на њима нема прописаних црта узаптити, и по издржаној казни имаоцу повратити, пошто се на њих прописани знаци ударе.

Члан 31.

Судови, из којих се у пивницама, механима итд. пиће крчми, као и бурад, сматрају се као лажне мере, ако је запремина на њима погрешно означена, и онај чија су казниће се по чл. 27 под Б. М 1.

Члан 32.

Министар финансије издаће према закону све наредбе, које буду нужне за уредно увођење и тачно извршење овог закона.

Члан 33.

Иступи против тих наредаба казниће се по члану 27 под Г. и члану 28.

Члан 34.

Иступе против овог закона и наредаба, које се издаду за његово извршење, расправљаће и судиће дотичан општински суд.

Члан 35.

Закон овај ступа у живот од 1 Јануара 1880. године.

Али две године после обнародовања овог закона допушта се употреба овим законом установљених мера, у колико се купци и продавци у томе сагласе.

Но продавци, који би се хтели новим мерама служити, дужни су то јавити општинској власти и писмено у својој механи, пивници итд. обзнанити, али тако, да та обзнана буде стављена на видном месту.

Но влада, после две године од дана обнародовања овог закона, дужна је да се служи само овим новим мерама по свима својим надлежатељствима.

Препоручујемо нашим свима министрима, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају; властима пак заповедамо, да по

њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

1. Децембра 1873 год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државно печат
чувар државног печата,
Министар правде.*

В. Д. Ценић с. р.

*Председник Министарског Савета
Министар иностраних дела.*

Ј. Мариновић с. р.

Министар правде

В. Д. Ценић с. р.

Министар грађевине

К. Магазиновић с. р.

Министар финансије

Чед. Мијатовић с. р.

*Заступник министра просвете
и црквених дела*

Министар финансије

Чед. Мијатовић с. р.

Министар војени

К. С. Протић с. р.

Министар унутрашњих дела

А. Чумић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

1. Телесна казна укида се сасвим; и по томе губе силу закона тачка 7. §-а 12. и тачка 3. §-а 310. казнителног законика, као и сва наређења стојећа у свези са тим тачкама.

2. Где би казнителни законик према садањим наређењима прописивао телесну казну ова ће се замењивати за преступе према одређењима §-а 33., као и с обзиром на §. 30.; а за иступе, према одређењима §-а 317. казнителног законика.

3. Закон овај ступа у живот на Цвети 1874 године.

Преноручујемо нашим министрима: Правде, унутрашњих дела и војеном, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају,

властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

11. Децембра 1873.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ, с. р.

*Видно и ставно државно печат
чувар државног печата
министар правде,
Ђ. Д. Ценић с. р.*

*Министар правде,
Ђ. Д. Ценић с. р.*

*Министар војени,
подпуковник
К. С. Протић, с. р.
Министар унутраш. дела,
А. Чумић с. р.*

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божјој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Измене и допуне у закону о великој школи
од 24 Септембра 1863 год.

§ 4.

Науке, које се у великој школи предају,
јесу:

I. У философском факултету:

а, Опште за све.

1. Философија (сви делови).
2. Историја Срба и осталих словенских народа;
3. Зоологија с анатомијом и физијологијом;
4. Народна економија;
5. Статистика;
6. Педагогија;
7. Хигијена;

б, За историјско-филолошки одсек.

8. Општа (светска) историја;
9. Историја опште литературе, с нарочитим погледом на литературу Словена и Срба;

10. Словенска филологија и наука о језику;
11. Јелински језик;
12. Латински језик;

в, За природно-математички одсек.

13. Виша математика;
14. Физика;
15. Ботаника;
16. Минералологија с геогнозијом;
17. Хемија;

§ 5.

Ко хоће да добије сведочанство велике школе, да је учио философски факултет, треба да слуша и положи испите из предмета општих за све, и оних што су прописани за један који год одсек. При упису у прву годину, ученици треба да се реше, у које ће одељење ступити.

Министар просвете, по саслушању академијског савета, у случају потребе, моћи ће одсеке философског факултета спојити у једно.

§ 6.

II. У техничком факултету.

1. Приправно цртање;
2. Нацртна геометрија, с геометријским цртањем;
3. Практична геометрија, с топографским цртањем;

4. Механика и наука о машинама;
5. Наука о грађевини на суку.
6. Наука о грађевини на води, и грађење путова;
7. Хемијска технологија.

§ 7.

Осим именованих предмета, техничари ће бити дужни учити још из философског факултета.

8. Физику;
9. Минералологију и геогнозију;
10. Хемију;
11. Вишу математику; и
12. Хигијену.

§ 8.

III. У правном факултету.

1. Енциклопедија права, с погледом на права словенска;
2. Римско право;
3. Грађански законик;
4. Грађански судски поступак;
5. Стедишни поступак;
6. Казнени законик;
7. Казнени судски поступак;
8. Трговачко и менично право, с нарочитим погледом на наш трговачки законик;
9. Административно право;

10. Опште државно право, с погледом на јавно право Србије;
11. Међународно право;
12. Судска медицина.
13. Финанција.

§ 9.

Осим ових предмета, правници ће дужни бити слушати из философског факултета ове науке:

14. Од наука философије: Психологију и Логику;
15. Статистику;
16. Народну економију;
17. Историју Срба и осталих славенских народа;
18. Латински језик.

За учење страних нових језика министар просвете, по договору са академијским саветом, поставиће према потреби особите наставнике.

Учење француског језика обавезно је за ученике свију факултета.

Испити из наука сваког факултета држаће се на концу оног течаја, ког се науке сврше. Колико ће ти испити трајати, определиће, према потреби, савет академијски, и подносиће на одобрење министру просвете и црквених дела.

О свршеним полугодишњим и годишњим испитима добијају ученици свију факултета школска сведочанства.

Закон овај ступа у живот кад га Књаз подпише.

Препоручујемо нашем заступнику министра просвете и црквених дела министру финансије да овај закон обнародује, и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме, да му се покоравају.

20. Децембра 1873 год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видео и ставио државни печат
чувар државног печата
министар правде,
В. Д. Ценић с. р.*

*Заступник министра
просвете и црквених дела,
министар финансије,
Ч. Мијатовић с. р.*

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

§ 20. закона од 11. Септембра 1863. заједно с изменом од 1. Октобра 1871. год. (Збор. XXIV. стр. 17.) замењује се овако:

Ако због старости, душевних и телесних слабости постану неспособни за даље учитељовање, имају право на издржање по овој одредби:

Кад наврше 10-ту годину службе, добијају 40 процента своје учитељске плате, и са сваком даљом годином службе расте издржање са два и две пете части процента, тако, да онај, који је навршио 35-ту годину дејствителног учитељовања, добија целу плату као издржање.

Препоручујемо нашем заступнику министра просвете и црквених дела, министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се ње-

говом стара, властима пак заповедамо да по њему поступају а свима и свакоме да му се покоравашу.

30. Децембра 1873. г.
у Крагујевцу.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставио државни печат
чувар државног печата
министар правде*

Ђ. Д. Ценић с. р.

*Заступник министра просвете
и црквених дела
министар финансије*

Чедомиљ Мијатовић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕМОВИЋ IV.

По милости божјој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШУЈЕМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА, И ДА СМО МИ ОДОБРИЛИ И ОДОБРАВАМО:

Измене и допуне у закону учитељске школе од 5 Октобра 1870 год. (Зборн. XXIII. страна 156.)

У члану 8 место „Кратки извод из догматичког богословља“, да дође „Историја цркве“.

Члан 23. да гласи овако: Ученици прелазе у старије разреде на овај начин. Сваки наставник дужан је у течају три месеца испитати сваког ученика бар једанпут и дати му оцену. Ова се оцена на свршетку трећег месеца заводи у протокол белешака. На крају школске године за сваки предмет посебице сабирају се поменуте тромесечне белешке уједно и деле се бројем добивених белешака. Са добивеним отуда резултатом сабира се испитна белешка и тај се збир дели са два. Резултат, који се отуда добија, решава о преласку ученика у старији разред. Кома у том општем резултату из појединих предмета изађе из једног или из два од научних предмета оцена слаб, тај ће моћи

да пређе у старији разред, ако из тих предмета при поновљеном испиту добије оцену врло добар или одличан. Кома пак у том последњем резултату изађе из једног само од научних предмета оцена рђав, дозволи ће се, да понови испит само онда, ако у осталим предметима има у општем резултату оцену врло добар или одличан. У противном случају, отпушта се из завода.

При срачунавању белешака половина се не рачуна.

У члану 29. место речи, на измаку Јуна, да дође у месецу Мају и Јуну.

Препоручујемо нашем заступнику министра просвете и црквених дела, министру финансије да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покуравају.

3. Децембра 1873. год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕМОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државно печат,
губар државног печата
министар просвете
Ђ. Д. Ценић.*

*Заступник министра просвете
и црквених дела
Министар финансије
Чедомиљ Мијатовић с. р.*

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ОДОБРИЛИ И ОДОБРАВАМО:

Измене и допуне у закону о богословији од 27. Септембра 1863 год. (Збор. XVI. страна 88).

§. 16.

Да се измене овако:

Ученици прелазе у старије разреде на овај начин. Сваки наставник дужан је у течају два месеца испитати сваког ученика бар једанпут и дати му оцену. Ова се оцена на свршетку другог месеца заводи у протокол бележака. На крају школске године за сваки предмет посебнице сабирају се поменуте двомесечне белешке у једно и деле се бројем добивених бележака. Са добивеним отуда резултатом сабира се испитна белешка и тај се збир дели са два. Резултат који се отуда добије, решава о преласку ученика у старији разред. Коме у том општем резултату из појединих предмета изађе из једног или из два од обавезних предмета оцена слаб, тај ће моћи прећи у старији раз-

ред, ако из тих предмета при поновљеном испиту добије оцену врло добар или одличан. Коме пак у том последњем резултату изађе из једног само од обавезних предмета оцена рђав, томе се дозвољава да понови испит само онда, ако из осталих предмета има у општем последњем резултату оцену врло добар или одличан. У оба последња случаја понавља разред.

Разред се може поновити само једанпут.

§. 20.

У првој тачки да се измени овако: Испити ученика богословије бивају један пут у години и то у месецу Јуну.

Препоручујемо нашем заступнику министра просвете и црквених дела, министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покуравају.

3. Децембра 1873. год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државно печат
чувар државног печата
министар правде.*

В. Д. Ценић с. р.

*Заступник министра просвете
и црквених дела
министар финансије,
Чедомиљ Мијатовић с. р.*

МИЛАН М. ОБРЕМОВИЋ IV.

По милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

§. 330 закона о поступку судском у кривичним делима, који је законом од 25 Октомбра 1872. године измењен, да се замени овако:

Ако је ислеђење чињено по тужби приватног тужитеља, у оним случајима, у којима се оно само по тужби приватнога ислеђивати и судити има, на оптужени буде са свим ослобођен, или приватни тужитељ ислеђење заустави, или од тужбе одустане, онда овај плаћа трошкове и таксе судске, као и у каквој грађанској парници према наређењу §. 513 закона о поступку судском у грађанским парницама.

Ако би оптужени био осуђен, онда он плаћа трошкове и таксе.

Трошкове ове и таксе наплаћује како судска тако и полицијска власт, и то ова последња по прописима, који за суд важе.

Ако приватни тужитељ на страни живи или је странац, иследујућа ће власт у делима, која

се само на тужбу приватног тужитеља ислеђују и суде, тражити од тужитеља да напред положи за трошак и дангубу сведока, ако не поднесе уверење да сведоци то напред не траже као и друге трошкове па и таксе, једну суму као кауцију, из које ће се трошкови и таксе измирити моћи, на случај ако тужитељ буде по закону за то одговоран.

Величина кауције опредељаваће се према важности дела које се на суђење износи.

Ако би дело, које се по тужби странца у извиђај узима, спадало у ред оних, за која су судови земаљски позвани да решавају, полицијска власт одређиваће кауцију у оној суми, која јој се за довољну покаже, да се могу из ње измирити и они трошкови и таксе, које се код судова учине, и шаља ће нужну суму суду приликом спровода дела кривице задржавши потребну суму за трошкове и таксе код ње учињене.

Против судске осуде за накнаду трошкова и такса у случајима овог параграфа као и § 328. има места жалби на виши суд а против полицијске осуде вишој полицијској власти.

Закон овај почеће важити од дана обнародовања.

Преноручујемо нашим министрима: правде и унутрашњих дела да овај закон обнародују и о извршењу се његовом старају, властима пак

заповедамо да по њему поступају а свима и свакоме да му се покуравају.

31. Децембра 1873. г.
У Брагујевцу.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Види и ставио државни печат
чувар државног печата
министар правде,
В. Д. Ценић.*

*Министар правде
В. Д. Ценић.
Министар унутраш. дела,
А. Чумић.*

МИЛАМ М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ОДОБРИЛИ СМ: И ОДОБРАВАМО РЕШЕЊЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ:

1. Да се из уштеда, које би се концем сваке рачунске године показале у буџету одређеном на издржање апсеника, како код свију судова тако и код апсанских завода, и на набавку потребних ствари за „апсане и апсенике“, образује за себе фонд, који ће служити на то да се из њега подигну и нужним потребностима снабду апсанска заведења.

2. Да се ова уштеђена сума с концем сваке године и по закључењу дотичних рачуна преда на руковање управе фондова и ту дотле храни док неби могућности дала да се може приступити зидању целисходних апсанских заведења.

3. Да у ову суму уђу и све зараде осуђеника добијене од разних осуђеничких радова.

4. Министар правде овлашћује се да привремено, а на име док се неби подигла целисходна апсанска заведења, када ће се цела ствар законодавно уредити, може издати за ова за-

ведена сходна устројења обазирјући се на суме
буџетом одређене, и на околности у којима се
сада заведена налазе а саображавајући се у
томе устројењима подобних заведена у другим
напредним државама.

Наши министри правде и финансије нека
ово решење изврше.

31. Децембра 1873.

У Крагујевцу.

М. М. ОБРЕМОВИЋ с. р.

Министар правде

Ђ. Д. Ценић.

Министар финансије,

Чедомиљ Мијатовић.

МИЛАН М. ОБРЕМОВИЋ IV.

По милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

РЕШЕЊЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ ОДОБРИЛИ СМО И ОДОБРАВАМО:

„да српско лекарско друштво у Београду
може, бесплатно, штампати у државној књиго-
печатњи свој орган: „Српски лекарски архив.“

Препоручујемо нашем заступнику министра
просвете и црквених дела, министру финансије,
да ово решење изврши.

3. Децембра 1873. год.

у Крагујевцу.

М. М. ОБРЕМОВИЋ с. р.

*Заступник министра просвете
и црквених дела*

Чедомиљ Мијатовић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕМОВИЋ IV.

по милости божијој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА, И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Измене и допуне у закону о устројству
реалке од 9. Јуна 1865. (Зборн. XVIII. стр. 145).

§. 2.

У првој врсти да се место шест стави седам, и да се на крају тога параграфа изоставе речи „а свака година дели се на два течаја.“

§. 5.

Да се замени овако:

Науке ће се у реалци предавати ове:

1. Наука хришћанска,
2. Српски језик,
3. Књиговодство и кореспонденција,
4. Земљопис политични,
5. Историја српска и општа,
6. Историја техничких проналазака,
7. Јестаственица,
8. Физика,
9. Механика,
10. Космографија,
11. Хемија.

12. Технологија,
13. Математика,
14. Немачки језик,
15. Француски језик,
16. Геометријско цртање и нацртна геометрија.
17. Цртање слободоручно, топографско, архитектонско и орнаментско.
18. Моделисање.

§. 17.

Место друге тачке, да се стави: „при уписивању у реалку, ученици морају положити пријемни испит из српског језика, српске историје, земљописа и рачуна према наставном плану основних школа.“

Ближа наређења о пријемном испиту прописаће министар просвете и црквених дела.

§. 18.

Да се дода: Исто се тако може полагати испит зрелости, кад се уведе.

Из појединих разреда може се полагати у једној години испит само из једнога разреда.

§. 19.

Да се дода: „до краја Августа.“

§. 21.

Да се замени овим:

Ученици прелазе у старије разреде на овај начин:

Сваки наставник дужан је у течају два месеца испитати сваког ученика бар једанпут и дати му оцену. Ова се оцена на свршетку другог месеца заводи у протокол бележака. На крају школске године за сваки предмет посебице сабирају се поменуте двомесечне белешке у једно и деле се бројем добивених бележака. Са добијеним отуда резултатом сабира се испитна белешка и тај се збир дели са два. Резултат, који се отуда добије, решава о преласку ученика у старији разред. Кома у том општем резултату из појединих предмета изађе из једног или из два од обавезних предмета оцена слаб, тај ће моћи прећи у старији разред, ако из тих предмета при поновљеном испиту добије оцену врло добар или одличан. Кома пак у том последњем резултату изађе из једног само од обавезних предмета оцена рђав, томе се дозвољава, да понови испит само онда, ако из осталих предмета има у општем последњем резултату оцену врло добар или одличан. У оба последња случаја понавља разред. — Разред се може поновити само један-пут.

Што се тиче оцене предмета крснописа и цртања, овлашћује се министар просвете и црквени дела, да о томе може издати особену наредбу.

§. 26.

Место речи „у другој половини Јануара и Јуна,“ да се стави „у месецу Јуну.“

На крају тога чланка да се дода:

Покрај тога свршени реалисти морају полагати општи испит или испит зрелости. Ко не положи испит зрелости не може прећи у велику школу као редован ђак. Правила о полагању тога испита прописаће министар просвете и црквених дела.

Прелазно наређење:

Седми разред учити и испит зрелости полагати биће дужни ученици који се налазе у V. разреду, кад ова измена у живот ступи.

Препоручујемо нашем заступнику министра просвете и црквених дела, министру финансије, да овај закон обнародује, и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо, да по њему поступају а свима и свакоме да му се покорвају.

3. Децембра 1873. год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државни печат,
чувар државног печата
министар правде.*

В. Д. Ценић с. р.

*Заступник министра просвете
и црквених дела
министар финансије,
Чед. Мијатовић с. р.*

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

По милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШУЈЕМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА, И ДА СМО МИ ОДОБРИЛИ И ОДОБРАВАМО:

ЗАКОН

о потпомагању индустријских предузећа.

Члан 1.

Да би се подизање индустрије у земљи потпомагало и ускорило, влада се књажеска овлашћује, да предузимачима односно дружинама предузимачким може дати повластице по одредбама овог закона.

Члан 2.

Индустријским предузећима, којих је одомаћење у Србији желети, може се издати повластица искључиве радње, али ни у којем случају на дуже време од 15 година.

Члан 3.

Увоз машина, делова од машина, оруђа и справа као и увоз грађе, сировине, угља и других предмета, потребних за устројство и рад фабрике, може се одчести или и са свим

ослободити од плаћања ђумручине и узгредних такса, које се на ђумруцима плаћају.

Члан 4.

И извоз фабриката или и полу-израђевина земаљске какве фабрике може се ослободити од ђумручине, ако би таква по извозној тарифи постојала.

Члан 5.

Обе повластице, о којима је у чл. 3. и 4. реч, могу се дати најдаље на време од 10 година.

На оволико година највише може се дати и повластица, да индустријски неки завод не плаћа непосредни данак држави.

Члан 6.

Где би за подигнуће неке фабрике, односно за подигнуће каквог важног индустријског предузећа била потреба предузимачу уступити неку земљу државну, може се то учинити, ако приход државној каси од те земље није већи од 100 дук. цес. годишње. Но ово уступање може бити само уступање на бесплатну употребу или уживање најдаље на 30 година, а не уступање у сопственост.

Члан 7.

Ако би се потреба показала, да се фабрици или уопште индустријскоме неком преду-

зећу уступи нека количина дрва из какве општенородне шуме, може се и то дозволити под условом, да се дрва та секу по правилима шумарским, да се гора на исеченоме простору подиже, да се бесплатна употреба не може дати на дуже време него је трајање дате му повластице, и да се тим уступањем не вређају нити сужују ничија пређе стечена права на ту шуму.

Члан 8.

Странцима се може допустити, да прибаве земљишта колико је потребно за постројење и радњу неке фабрике или у опште неког предузећа индустријског.

Ово земљиште могу они прибавити само на употребу или уживање на целу неке индустријске радње, и то најдуже на рок од 30 година, и свагда тек пошто пуноправно изјаве, да признају јурисдикцију српских судова.

Члан 9.

Све напред помињане повластице дају се књажевским указом на предлог министра финансије а по саслушању министарског савета.

Члан 10.

У свакој се концесији има јасно назначити у којима случајима и по чијем решењу повла-

стица, по овоме закону дата, и пре истека рока пасти може.

Члан 11.

Закон овај ступа у живот од дана кад га Књаз потпише.

Препоручујемо нашем министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу његовом се стара, властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

31. Децембра 1873.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕМОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државни печат
царя Државног печата
министра правде
В. Д. Ценић с. р.*

*Министар финансије
Чед. Мијатовић с. р.*

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ ВАНРЕДНА НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Да се у закону о окружним штедионицама од 21. Октобра 1871. год. (Зборник XXIV. страна 97.) следећујући чланови измене и гласе овако:

Члан 8.

Интерес, који штедионице окружне својим повериоцима плаћају, као и интерес, по који ће оне новац на зајам издавати, определиће се књажевским указом, као што ће се књажевским указом он према потреби повишавати и спуштати моћи.

Интерес се тај срачуњава и плаћа полу-годишње, то јест концем Априла и Октобра.

Члан 13.

Из каса окружних штедионица дају се новци у зајам на рокове најкраћи од шест месеца а најдужи од десет година.

Зајмове од педесет дуката цесарских и на више могу се издати и на постепену отплату у границама напред споменутог рока. Таблице о потирању дуга постепеном отплатом (путем амортизације) саставиће и обзнаниће министар финансије.

Члан 14.

Најмања сума, која ће се из касе штедионица на зајам издавати, биће 5 дуката цесарских а највећа једном истом лицу 100 дуката цесарских.

Општинама, срезовима и окрузима, може се учинити зајам на дуже рокове и у већој суми, него што је одређено у чл. 13. и у првој тачци овога члана.

Прелазно наређење.

Од дана, кад се књажевским указом одреди вишина интереса, рачуни о капиталу, који је штедионица по нижем интересу на руковање примила и по нижем интересу на зајам издала, водиће се засебно, док се постепено, у колико се тај капитал од дужника штедионици повраћао буде, на нов интерес не преведе односно повериоцима не поврати.

Закон овај ступа у живот, кад га Књаз потпише.

Препоручујемо нашем министру финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

16. Јануара 1874.

у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставно државно печат
човар државног печата
министар правде,*

Ђ. Д. Ценић с. р.

Министар финансије
Чед. Мијатовић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ ВАЖНА
НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАБОН

о заложницама управе фондова.

I.

Члан 1.

На основу интабулација на непокретна имања, која су јој за сигурност зајмова као залогова дата, управа фондова може издати заложнице у суми свега до 12 милијона динара (франака).

Члан 2.

За тачно плаћање интереса и отплате заложница јамче сва потраживања управе фондова осигурана интабулацијама првог степена на непокретна имања оних, којима је управа зајам учинила, а поред тога по опредељењу §. 5. закона о управи фондова и држава.

Члан 3.

Заложнице ове гласе на доносиоца.

Поред српског текста у њима ће се ставити и текст француски.

Члан 4.

Именита (номинална) је вредност једној целој заложници 1.000 динара (франака). Но по потреби могу се издавати заложнице и од 100 и 500 динара (франака).

Члан 5.

Управа фондова може према потреби издавати две врсте заложница: једне које носе интерес, а друге које поред интереса могу довести још и неки добитак (премију).

Заложнице, с којима је скопчана могућност неког добитка, носе 6% интереса.

Заложнице, у којих нема могућност добитка, носе 7%.

Члан 6.

Интерес, који припада заложницама, исплаћиваће се у полугодишњим роковима и то свагда 1. Јануара и 1. Јула онеме, који дотични купон (квитицу) за исплату одређеној каси поднесе.

Интерес, који иде на заложницу, застаравља по свршетку три године, од дана, у који је ваљало, да се исплати, и тада припада државној каси.

Члан 7.

Заложнице се имају исплатити најдаље у року од 23½ године, и то тим, што ће се

свако пола године изврстан број исплаћивати и из течаја извући.

Који ће се бројеви исплатити, определиће се коцком.

Коцка ће се вући јавно у присуству комисије, у којој ће бити: један члан државног савета, кога сам савет одреди, управитељ односно помоћник управе фондова, секретар њен, један званичник, кога одреди министар финансије, један званичник, кога одреди главна контрола, два члана општинског одбора, које одбор вароши Београда одреди, и један члан управе вароши Београда.

Члан 8.

Које су нумере коцком извучене и са колико се која исплатити има, објавиће се огласом у званичним новинама три пут узастопце, а и у другим којим новинама, које влада за добро нађе.

Члан 9.

План вучења коцком и распоред награда за сваку поједину емисију определиће Књаз указом на предлог министра финансије, по са слушању министарског савета, а распоред ће се тај штампати и на свакој заложници.

Члан 10.

На заложнице, које се коцком извуку, престаје тећи сваки даљи интерес од тога дана.

Члан 11.

Заложнице, којих се бројеви коцком извуку, исплатиће се најдаље кроз 6 недеља од дана извлачења нумере онеме, који заложнице те каси управе фондова донесе.

Исплате ће се ове моћи учинити и на окружним касама, а тако и на местима ван Србије, где министар финансије определи, у случају, да заложнице управе фондова у већем броју општина буду у иностранству.

Ако уз заложнице на исплату поднесене не буду приложени и сви купони (квитце), који треба да су, управа ће (односно каса, која исплаћује) вредност тих купона одбити од суме, која је на поднесену заложницу припала.

Члан 12.

Ако се коцком извучена заложница у року од 10 година дана, од дана, кад се извукла, не поднесе управи фондова на исплату, њена ће се вредност предати државној каси као ванредни приход.

Члан 13.

Заложнице коцком извучене и управи на исплату поднесене пеће се више у течај пуштати, већ ће се у присуству комисије, коју министар финансије одреди, уништити.

Члан 14.

Заложнице управе фондова примаће се у кауцију на свима државним касама по пуној номиналној вредности. — У течају месеца, који претходи дану исплате, као и у онеме, који му sledује, купони ће се ових заложница примати на свима државним касама по пуној номиналној вредности на место готових новца.

Члан 15.

Ко се нађе, да прави лажне заложнице или купоне заложничке, казниће се робијом до 20 година.

II.

Члан 16.

Влада се књажеска овлашћује, да за рачун управе фондова а на заложнице њезине може добавити према потреби до дванајест милијона динара (франака) у зечећем новцу.

Члан 17.

Од заложница, које се том приликом издати имају, најмање шести део понудиће се на продају у самој Србији по курсу, по коме се остало на страни прода. Но ако се и у колико се овај за Србију резервирани део не узможе у земљи продати у року, који за то министар финансије одреди, онда ће се и тај део на страни продати моћи.

Члан 18.

Како новац, који управи фондова од продаје заложница дође, тако у опште и сваки други новац, који јој ма са које стране на руковање дође, управа ће фондова у напредак издавати на зајам под интерес, који не може бити виши од 10% годишње.

Колики ће тај интерес бити, обзнаниће се указом. Он ће се, као и до сада, наплаћивати по пола сваких шест месеца мимо 1% полугодишње отплате.

Члан 19.

Од новца, које управа фондова за своје заложнице добије, првенствено се имају намирити она лица, којих непокретно имање даје довољну законом захтевану гаранцију за тражени зајам, а која би у исто време уверењем од стране власти доказала, да им је то имање узето, или да предстоји да се узме у опште ради распродаје за дугове приватним лицима. —

Члан 20.

Управа фондова може се при издавању зајмова и наплаћивању интереса и отплате служити штедионицама окружним као посредницима.

Члан 21.

Указом књажевским определиће се, колики ће интерес управа фондова својим новим повериоцима у будуће плаћати. Свакојачко на депозитне новце плаћаће она само половину онога интереса, који сама од својих дужника наплаћује; а интерес повериоцима, који задрже себи право, да тргну свој капитал из управе по претходној објави, има бити сразмерно мањи од интереса, који управа ефективно плаћа на своје заложнице.

Члан 22.

Кад указ, о коме је реч у члану 18. и 21. изађе, престају имати законске важности §. 1. и прва два става §. 2. закона о давању новца под интерес из касе управе фондова од 24. Августа 1862. (зборник XV. стр. 136.)

Члан 23.

Рачуни о досадашњем капиталу управе фондова, односно о капиталу, који је она до сада по досадашњем интересу на руковање примила и по 6% на зајам издала, водиће се засебно све донде, док се не преведу постепено на нов интерес, у колико се на зајам издати капитали управи повраћали буду.

Члан 24.

Закон овај ступа у живот, кад га Књаз потпише.

Препоручујемо нашем министру Финансије, да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара; властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покоравају.

15. Јануара 1874. год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

Видео и ставио државни печат
чувар државног печата
министар правде,
В. Д. Ценић с. р.

Министар финансије
Чед. Мијатовић с. р.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Да се у новчаној тарифи порескога течаја од 1. Априла 1866. године (зборник XX. страна 43.) под насловом „Сребрне монете“ позиције. 11, 12, 13, 16 и 17 измене овако:

11. Двајестак (цванциг, од 20 крајцара цео небушен.	1 гр. 35 п. пор.
12. Десетак од 10. крајцара цео небушен . . .	— 35 п. пор.
13. Четврт цванцика од 5. крајцара цели небушен	— 15 п. пор.
16. Двајестак цванциг бушен	1 гр. 30 п. пор.
17. Полутак (полуцванцик) бушен.	— 30 п. пор.

Штета која би овим побијањем произашла за касе државне, у којима би се та монета затекла, има се ставити у расход државни на терет готовине државне касе.

Закон овај ступа у живот од дана чим се обнародује.

Препоручујемо нашем министру финансије да овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо, да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

28. Децембра 1873. год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ, с. р.

*Видно и ставно државни печат
чувар државног печата,
Министар правде.*

Ђ. Д. Ценић с. р.

*Министар финансије
Чед. Мијатовић с. р.*

МИЛАМ М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Да се §. 15. закона о устројству војеног министарства од 19. Фебруара 1864-те год. измени овако:

§. 15.

За набавке војене у вредности преко пет хиљада гроша чаршиски, које се морају због буд којих узрока без јавне лицитације набавити, министар ће војени чинити устмене предлоге министарском савету, и кад овај оцени да је дотична набавка заиста такве природе, да треба да се изврши без оферата и јавне лицитације, и одреди уједно и начин и услове извршења те набавке, па овоме своме закључењу преда министру војеном писмени документ, министар ће бити властан да ове набавке, према овоме закључењу, без оферата или устмене лицитације изврши, и да првој народној скупштини јавља, које је набавке и у коликој суми у једној години овако извршио.

Препоручујемо нашем министру војеном да он овај закон обнародује и о извршењу се његовом стара, властима чак заповедамо да по њему поступају, а свима и свакоме да му се покорвају.

12. Децембра 1873 год.
у Крагујевцу.

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видо и ставно државни печат,
чувар државног печата
министар правде,*

В. Д. Ценић с. р.

*Министар војени
подполковник*
К. С. Протић с. р.

УПУТСТВО

ЗА ИЗВРШИВАЊЕ ЗАКОНА ОД 24. ДЕКЕМБРА 1873 ГОД. СДВОСНО ТОГА
ШТА СЕ ЗЕМЉЕДЕЛЦИ ЗА ИЗВРШЕЊЕ ПРЕСУДЕ У ПОИС УЗЕТИ НЕМОЖЕ
(ИЗМЕНА 4-ТЕ ТАЧКЕ §. 471 ЗАКОНА О ПОСТИЖЉУ СЕДСКОМ
У ГРАЂАНСКИМ ПАРНИЦАМА.)

1. Под именом земљеделца, као што први став тачке 4. а, закона од 24. Децембра 1873 год. јасно показује, разуме се не само онај који у селу живи, већ и онај који у вароши живи, али би му инак земљеделство била главна радња, којом себи и породици издржава. Овде нарочито долазе они, који живећи у вароши, какав занат раде, но тај им без земљеделства недоноси такав приход да себе и породицу издржавати могу; такови су поглавито лончари, ужари, покривница (мутавница), криачи разних заната, одвећ незнатни бакали, бербери, рабаџије и т. п.

Живити од земљеделства не подусловљава да сваки мора имати плуг и волове. Ова се може и под најам или на послугу од другога узети, те да се земља уради. Према томе, ма да који у вароши живећи нема плуг и стоку којом земљу ради, инак се на њега простире оно благодејање закона да му се алат за земљорадњу нуждан као: мотива, севира будак и коса у попис узети неможе, а исто тако и

ова количина ране која се законом земљеделцу оставља.

2. Под земљеделством разуме се и радња виноградска или бантованска.

3. Првим ставом закона казато је да су изузета од продаје пет дана земље за сваку пореску главу. Према овом наређењу, ако би каква задруга била, која би 3, 4 или 5 пореских глава бројала, има се за сваку главу оставити 5 дана земље, и тако за једну задругу од 5 пореских глава 25 дана земље.

Законодавац тражи само да се која као пореска глава сматра, а не да мора и порез да плаћа, јер према закону о порезу има више лица која се од пореза ослобођавају ма да се иначе рачунају као пореске главе.

4. Како је дух закона тај да земљеделац не остане *без земље* то се разуме да ово наређење закона, да се за сваку пореску главу мора да остави по 5 дана или плугова земље, *необухвата* и ту мисао да се за сваку ову главу мора сачувати по један плуг, два вола или два коња и т. д. и према томе, ако би каква задруга више стоке имала, ова из пописа *није искључена*.

5. При одређивању ране за породицу и стоку има се у рачун узети све оно што једној кући припада, тако н. п. ако је питање о каквој задружној кући, ту се има рачунати онолико ране колико је нужно за све оне који тој задрузи припадају.

Што се стоке тиче, разуме се само она стока која је из пописа изузета.

Количину ране одређиваће три вештака, били то кметови или обштинари, које полицајна власт одреди.

6. Према наређењу одељка петог овог закона, гди се оставља да дужник сам одреди која ће му се земља продати, разуме се да дужник има право, да у случају ако би имао земље чисте, под гором и т. д. о чему говори први став закона, може ону земљу од продаје изузети, коју би он желио да сачува.

7. Наређење закона у првом ставу, да се не обрати плод са земље у попис узети неможе, поставља излишним питање да ли се на не обрати плод забрана ставити може. Закон је у смислу §. 187. закона грађ. необрати плод везао са непокретношћу, те зато је исти и узео из пописа пре него што се обере, а кад се обере и сасвим среди, долази под оно наређење о коме овај први став у почетку говори, да се т. ј. у попис не може узети онолико хране колико је дужнику и његовој породици као и стоци нужно до нове хране.

8. У другом ставу закона изузима се из пописа и кућа са згадарма и плацем до једног дана орања.

Кад је реч о задрузи онда се под именом куће разуму и све оне кућице где би задругари одвојено, али опет на једном месту, живили и све ове кућице изузете су из пописа.

Разлика се не чини је ли кућа зидана или не.

Под именом зграде разуме се све оно што земљоделство чини потребним да један газда, који се бави земљоделством, треба да има, тако н. п. разне

стаје за чување алата или других ствари, амбаре, кошева, штале за стоку и т. п.

9. У закону се наређује да се не може у попис узети ни плац на коме кућа и остале зграде постоје, и то у величини до једног дана орања. Према овом наређењу треба земљоделцу оставити не само онолико плаца колико му зграде захватају већ оставити му и празног плаца толико, како ће овај празан плац заједно са оним, који би куће заузимае, изнети један дан орања. Разуме се, да ако цео плац на коме су куће и зграде, и који можда и за банту служи, неби износио цео дан орања, онда ће се тај цео плац од продаје изузети. Буде ли плац, који кући и зградама припада, већи од једног дана орања, онда ће се према смислу закона овако поступити:

а., ако би земљоделац имао на другом месту пет плугова земље која се има изузети од продаје; онда ће се овај вишак плаца преко једног дана орања од осталог плаца одвојити и у попис узети, по

б., ако земљоделац на другом месту неби имао пуних пет дана орања, већ би имао н. п. 3 дана орања, а под кућом и око куће имао би плац од 3 дана орања, који он изван домашаја куће ради, то у том случају задржаће му се цео овај плац, јер му закон даје право да може имати пет дана земље за себе и један дан под кућом и око куће.

Како су према наређењу првог става и гдикоји варошани у ред земљоделца стављени, то се разуме, да и њихове куће у ред оних долазе које се за обична потраживања продати немогу. Разлика се неће чинити, ако би у кући било какво оделење, које

би земљоделцу за упражњавање његове занатске радње као дућан, служило.

10. У трећем ставу закона стоји: „имаће овде побројано не може ни сам земљоделац продати, или ма којим начином отуђити.“

Управљајући се по духу закона који иде на то да земљеделца не остави без земље и куће, реч ова „побројано“ односи се само на пет дана орања и кућу с плацем до једног дана орања. Према томе, ако би земљоделац нашао за пуно волове или коње своје да прода, те да их другима замени, или да прода плуг, или да прода рану, зграду и т. п. не може му се овде никакве препреке на пут стављати. Исто тако ако би земљоделац имао више земље него што закон овде наређује, може он с том земљом располагати неограничено с погледом на § 211 зак. грађанског.

Ограничење ово да земљоделац не може продати или ма којим начином отуђити 5 плугова земље и кућу с плацем неискључава да земљоделац може са земљом и *промену учинити*. Нему се не може забранити да своју земљу с другим промени (трампи), но само у том случају треба да суд има најпре непобитан доказ да земљоделац на другом месту онолико земље добија колико на једном даје, или бар да у оној вредности добија на другој страни земље у коликој ову на једној страни даје.

11. Ако би земљоделац, или онај који се по овом закону за земљеделца сматра, хтео какво имаће непокретно да прода или другим којим начином да отуђи дужан је:

а, да докаже сведочбom, изданом му од кмета и три општинара његове општине, да он има преко отуђујућег имања још пет плугова земље и кућу с плацем.

б, ово писмено да буде потврђено среском полицајном власти, која је дужна такође предходно извести се о истинитости даног сведочанства.

в, ако продавац имања стоји с ким у задрузи, да докаже сведочбom изданом по пропису тачке а., и б., да је толико од имања остало колико закон за сваког задругара наређује.

Онај, који би у вароши живио па би хтео какво непокретно имање да отуђи, дужан је на горњи начин да докаже да он од земљеделства *неживи*, иначе пада под наређења напред изложена.

12. У одељку четвртом закона одступа се од наређења по коме се земљеделцу неможе у попис узети пет плугова земље и кућа с плацем, па се каже, да у случају, ако се земљеделац у нужди налази, он може задужити три дана земље а да му остане само два плуга земље и кућа, но да ово задужење буде само код јавних каса. Случаје нужде побројао је законодавац у овом ставу.

Задужење о ком се овде говори равнозначеће је са отуђењем, јер кад се једно добро заложити за какав дуг, онда се поверитељ из тог добра наплаћује ако му дужник учињени дуг исплати.

Законодавац неговори напред нигди о задужењу већ о отуђењу, а то стога, што кад се каже да се једно добро неком начинем отуђити неможе сљедство је да се оно ни задужити неможе. Према томе, ако би когод дао коме какву суму новаца на

зајам с изгледом да се из имања дужника исплати а дужник нема више од 5 плугова земље и кућу с плацем, поверитељ нема права тражити да му се дуг из овог имања исплати. Ово неможе ни онда бити ако би поверитељ ставио за сигурност свога дуга интабулацију на горње имање, јер почем је законодавац казао да се то имање не сме продати, узима се да поверитељева интабулација стоји на једном имању кога управ нема.

Законодавац није напред о задужењу говорио, јер је оставио да приватни поверитељи сами воде бригу о томе, колико воји имања има, и да ли који има и таквог имања, које се на случај, ако се зајам учини, па на време исплати, у попис узети може. Он — законодавац — говори само о јавним касама и каже да оне немогу за дуг продати само два плуга земље и кућу с плацем, разумевајући и овде кућу и плац онако и у оном обиму вако је то напред казано. Али да и јавне касе могу имати права да се из три плуга земље исплате, треба да је зајам учињен само у оним случајима, које је законодавац побројао т. ј. у случајима нужде, тако и. п. таман је земљеделац њиву поорао и засејао или се већ и плод на њој налази, а вода навали те му усев или плод сатре, што учини да он остане оне године без ране, или га град потуче, или запали му се рана на њиви те пропадне, или изгори му кућа и стаје па би желно нову кућу и стаје да подиже, или због суше или због маоге кише изда га година те не добије ране колико му је нужно, или и ако има за себе ране није му ова довољна, или му није таква да је може за семе да употреби, због чега

му је нужно особену рачу за усеив набавити, или му во или воњ мањко, или и ако не мањка остари тако да се не може с њим да служи те му је нужно маљу стоку да купи. Овде се рачуна и случај кад би му ко украо стоку па он неби могао другу да купи а да се незадужи, или би како му драго без своје кривице страдао. Исто тако, сматрајући на побуде које су овај закон изазвале, а с погледом и на то да закон овај досадашњим повериоцима признаје право да се за своја потраживања могу намирити према наређењима постојавшег закона, овде се рачуна и случај кад би се ко код јавних каса задужити жељео да исплати своје *досадашње* (до 1-ог Јануара 1874 год.) приватне повериоце, те да се избави од претераних интереса.

Законодавац побраја овде случајеве који се сматрају као права нужда кад се човек у њима нађе, и то као нужда за живот и даљи обстанак. Према томе, ако би ко хтео зајам да учини те свеца да прослави, или да се жени, или би тражио зајма да подушија даје, ти случаји овде се не разумеју.

Да се земљеделац налази у нужди, као и да преко оног добра које задужити жељи има још два плуга земље и кућу с плацем, дужан је он то да докаже код јавних каса на начин како је напред казано у тачки 11 под а., б., и в.

13., У одељку петом закона казано је да земљеделац сам одређује која ће му се земља за дуг продати, ако би он имао више земље него што је закон од продаје изузео. Према овоме, ако би земљеделац имао и лоше и добре земље, или би имао земље ораће, под гором или виноградом или баштом, он ће казати која му

се земља може продати а која према наређењу закона сачувати. Ово се разуме за оне случаје кад се потраживање неко наплаћује које није ничим осигурано; но ако је земљеделац изреком какав комад земље у залогу дао и поверитељ добио над тим право залог, онда се заложено добро има у попис узети, пошто се наравно обезбеди она количина, коју законодавац за земљеделца задржава, јер се сматра да је овде дужник напред одредио коју ће земљу за измирење тражбине дати. Избор дужника да се ова или она земља прода, може само онда места имати кад се и оним комадом земље, коју дужник за продају одређује, може тражење да подмири.

Ово правило важи и за случај ако би земљеделац или за земљеделца по закону сматрајући се више од једне куће имао.

14., У шестом одељку закона изречено је начело да закон нема повратне силе; дакле за сва потраживања која су пре овог закона постојала, важе наређења која су до изласка овог закона у сили била. Према томе, ако би се имала каква пресуда да изврши за какво потраживање пре овог закона, може се у попис узети сва непокретност осим два плуга земље, или ако ове нема, кућа с плацем, и у опште поступиће се онако како је досада гласила точка под 4. §. 471. закона о пост. суд. у грађанским парницама.

Ово наређење односи се и на продају непокретних добара, која продаја није још судски потврђена. Према томе, све оне продаје, које су учињене пре првог Јануара ове год. и то се докаже достоверно на начин како је овде изложено, упра-

вљаће се по оним прописима закона који су важили до 1-ог Јануара 1874. год.

15., У одељку 7-ом закона говори се о повериоцима који немају никакве исправе или немају исправе влашћу потврђене. У прве долазе нарочито они који би од кога што по књигама тражити имали, или би право свога тражења изводили из времена, које би било пре овог закона. Они су у том случају дужни, и то ако им је тражење по књигама (тевтерима) да поднесу извод свог тражења и тај код власти да одостovere, а ако би право тражења из чега другог изводили, онда да ту изјаву код власти потврде. Да се ово потврди није нужно да и *дужник ту буде*, јер се овим иде на то да се одостoverи време из кога се тражење изводи, а да ли је тражење основано или не, то је питање које се децније законим путем има да доказује и реши. Присуство дужника нужно је само онда, кад се њим издана исправа одостoverава.

Према оваквом наређењу закона нужно је и оне исправе код власти потврдити које су сами дужници писали и подписали, јер тек ће потврда власти дати јемства да тражење произлази из времена пре овог закона, те по томе да се према старом закону из имања дужниковог измирити може. Други докази за ово, осим потврде власти, непримају се.

Одостoverења ова врше се код срезких и окружних полицајних власти као и код судова, а ако тражење није веће од 250 гроша пор. онда се ово може потврдити према одељку 8-ом закона и код општинских судова.

16., према наређењу одељка деветог закона а

с погледом и на закон од 4. Декембра 1867. (збор. XX. 33.) благодeјање ово, да се земљеделцу не може у попис узети имање означено у измењеној овој точки 4. а., §. 471. пост. грађ., важи само за оне случаје, кад се има да изврши пресуда у обичним грађанским споровима, но ако се има кривична пресуда да изврши, по којој би окривљеним имао да одговара за какву штету, улази у попис сво имање осуђенога тако, да му се ово за измирење штете све, или у онолико продати може, колико је довољно да се измири штета, а са тим и сви они трошкови које је кривац својим делом проузроковао и на које пресуда гласи.

Поред ових кривичних осуда закон одказује ово благодeјање дужницима и у оном случају кад би они имали да измире какве државне или општинске терете, као што су н. пр. данак и прирез.

№ 354.

4. Фебруара 1874 год.
у Београду.

Министар правде
В. Д. Ценић.

МИЛАН М. ОБРЕНОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа

КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА СКУПШТИНА РЕШИЛА И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Да се § 1. закона о фуражи од 1. Новембра 1865. год. измени овако:

§ 1.

Право на фураж имају официри и војени званичници и то:

- Министар војени на . . . . . 4 коња
- Главни командујући војске, команданти дивизија и први књажев ађутант на . . . . . 3 "
- Командант стајаће војске, команданти бригада и полкова, начелници одељења, инспектори поједини родова оружија, старешине војених надлежатељства, команданти градова, књажеви ађутанти, штабни артиљеријски и коњички официри, сви виши официри без сталних определења и главни војени лекари на . . . . . 2 "

Инжињерски официри, баталиони команданти сви пешачки официри стајаће војске са службом у народној војски, баталиони ађутанти и деловође гарнизонера и разних команда, сви војени лекари, војено-марвени лекари, војени свештеници и комесари профијантски и болнички на . . . . 1 коња

Препоручујемо нашем војеном министру да закон овај обзнани и о извршењу се његовом стара, властима пак заповедамо, да по њему поступају а свима и свакоме да му се покуравају.

12. Децембра 1873. год.
у Београду

(М. П.) М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

*Видно и ставио државни печат,
чувар државног печата
министар правде,
Ђ. Д. Ценић с. р.*

*Министар војени
подполковник
К. С. Протић с. р.*

Д О Д А Т А К.

МИЛАН М. ОБРЕМОВИЋ IV.

по милости божјој и вољи народа
КЊАЗ СРПСКИ.

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА РЕШИЛА, И ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

Измене и допуне законика о поступку судском у кривичним делима.

К' § 328. крив. поступка, између првог и последњег става, да се дода ово:

„Исто тако на трошкове ове осуђиваће се и они који би пресудом суда за невине оглашени, или у случајима § 250. решењем одпуштени били; или сирам којих би се започето ислеђење по пропису § 29. прекинуло, као и они, који би пресудом или решењем поротнога суда били ослобођени, — ако су само каквим год незаконим или неправедним делом својим кривично ислеђење против себе изазвали.“

К' §-фу 329. после речи: „која сваки поједини платити мора,“ — да се дода још ово:

„поглавито у оном случају, кад би за кога нарочити трошкови учињени били.“

§ 330. да се овим замени:

„Ако је ислеђење чињено по тужби приватног тужитеља, у оним случајима, у којима се оно само по тужби приватнога ислеђивати и судити сме, на оптужени буде сасвим ослобођен или приватни тужитељ ислеђење застави, или од тужбе одустане, онда овај плаћа трошкове; ако са туженим односно овог плаћања није другачије уговорио.

Тако исто и кад би оптужени само по некој части тужбе ослобођен био, приватни тужитељ моћи ће се осудити на плаћање једног дела трошкова.

Ако приватни тужитељ на страни живи, или је странац који у Србији нема сталног пребивања, ислеђујућа власт моћи ће у делима која се само на тужбу приватног тужитеља ислеђују и суде, било пре или после започетог ислеђења, тражити од тужитеља да напред положи за трошак и дангубу сведока, ако не поднесе уверење да сведоци то унапред не траже; као и друге трошкове, за које би се унапред могло знати, да ће се као нужни морати учинити.

Против осуде судске на накнаду трошкова у случајима овог §-фа, као и § 328. има места жалби на виши суд, а против полицијске осуде, вишој полицијској власти.“

Закон овај почеће важити од дана обна-
рдовања.

Препоручујемо нашим министрима: правде
и унутрашњих дела да закон овај обнародују
и о извршењу се његовом стара, властима пак
заповедамо, да по њему поступају, а свима и
свакоме да му се покоравају.

25. Октобра 1872. год.
у Крагујевцу.

М. М. ОБРЕНОВИЋ с. р.

Видно и ставно државни печат

чувар Државног печата,

Министар правде.

С. Вељковић с. р.

Министар правде,

С. Вељковић с. р.

Министар унутраш. дела,

Марко А. Лазаревић с. р.

38815